

KAIIVOSVASTUU

Vuoropuhelun kautta menestykseen

– Kestävän kaivostoiminnan verkoston toimintakertomus 5/2014-5/2015

Sisällys

- 4 Ensimmäisen puheenjohtajan ja varapuheenjohtajien terveiset
- 6 Uuden puheenjohtajan terveiset
- 8 Mikä on kestävä kaivostoiminnan verkosto?
- 10 Yhteistyösitoutus
- 12 Missio, visio ja päämäärät
- 14 Hallinto ja toimintatavat
- 16 Ensimmäinen toimintakausi – Mitä saatiin aikaan?
- 22 Katse tulevaan

© Kestävän kaivostoiminnan verkosto

Kuvat:
Jukka Brusila / FQM Kevitsa Mining
Timo Matikainen / Sitra
Tuula Sjöstedt / Sitra
Heikki Sorasahi / Sitra

Ensimmäisen puheenjohtajan ja varapuheenjohtajien terveiset

"On ollut ilo ja kunnia toimia Kestävän kaivostoiminnan verkoston ensimmäisinä vetäjinä."

Kestävän kaivostoiminnan verkosto on ensimmäisen toimintavuotensa aikana tuonut kaivosteollisuuden ja sen sidosryhmien väliseen yhteistyöhön uusia ulottuvuuksia ja lisännyt mahdollisuuksia dialogiin. Keskinäinen luottamus on kasvanut, ja sekä konkreettisia että lupaavia tuloksia on saatu aikaiseksi – yhdessä.

Verkoston taival alkoi Sitran tukemana, ja nyt se on itsenäistymässä. Kaikki verkostossa mukana olevat ovat olleet erittäin motivoituneita ja osallistuneet aktiivisesti keskusteluihin ja työskentelyyn sekä tuoneet omat näkemyksensä ja kokemuksensa muiden käyttöön.

Verkoston työ on siis alkanut suotuisissa merkeissä. Ydinryhmän ja työryhmien jäsenet ovat kaikki kokeneet vuoropuhelun hyödylliseksi, ja siksi valmistelutyö on päässyt etenemään suunnitellusti.

Keskusteluissa olemme pyrkineet siihen, että kaikki saavat kertoa oman näkökulmansa ja tulla kuulluiksi. Olemme myös hyväksyneet, että emme aina tule olemaan kaikista asioista samaa mieltä. Yhdessä olemme päättäneet, että teemme päätöksiä asioista vain, mikäli niistä syntyy kaikkien hyväksymä kompromissi. Konsensus ja kuunteleminen ovatkin olleet verkoston työskentelyssä avainasemassa ja luoneet hyvän perustan toiminnan vakiintumiselle.

Verkoston käymät keskustelut ovat olleet todella monipuolisia. Sen toiminta on edistänyt osaamisen kartuttamista, toisten näkökulmien ymmärtämistä sekä luottamuksen ja dialogin rakentamista vieraillemalla poroerottelussa, pörssitalossa, kaivoksessa ja luonnonsuojelu-alueella sekä kuuntelemalla esityksiä sijoittamisesta, matkailusta, kaivoslainsäädännöstä, kaavoituksesta, kaivostoiminnasta, vastuullisuusstandardeista sekä median toiminnasta.

On ollut ilo ja kunnia toimia Kestävän kaivostoiminnan verkoston ensimmäisinä vetäjinä.

Helsingissä, 15.5.2015

Sylvie Fraboulet-Jussila
puheenjohtaja 5/2014 – 1/2015
varapuheenjohtaja 1–6/2015

Eero Yrjö-Koskinen
varapuheenjohtaja 5/2014 – 1/2015

Uuden puheenjohtajan terveiset:

Enemmän ja paremmin kuin mitä laki sallii

Kestävän kaivostoiminnan verkosto on toiminut nyt vähän yli vuoden. Kaivosteollisuus ja sen sidosryhmät ovat kokoontuneet ahkerasti. On pidetty seminaareja ja työpajoja. Kun tämän vuoden alkupuoliskolla sujuttauduin mukaan verkoston tapaamisiin, huomasin tulleen yhteisöön, jossa osataan keskustella vaikeistakin asioista. Minulle, joka olen omaksunut valtionhallinnon nykyiset johtamisopit – niiden mukaan kokousten pitää olla lyhyitä ja jäsenneiltyjä ja tavoitehakuksia – verkoston rönsyilevät pitkät istunnot ovat olleet raikas kokemus. Konsensus ja kuunteleminen ovat olleet verkoston tähänastiselle toiminnalle tunnusomaisia.

Tänä vuonna verkoston toiminnan käynnistänyt Sitra osaavine naisineen ja miehineen siirtyy muiden projektien kimppuun. Verkosto jatkaa työtään Kaivosteollisuus ry:n yhteydessä. Tämä on varsin luonteva seuraava askel polulla, jota verkosto on taivaltanut. Onhan verkoston tarkoituksena saada aikaan kestävän kaivosteollisuuden kriteerit, joita Suomessa toimivat kaivosalan yritykset jatkossa noudattavat.

Kaivostoimintaa voidaan harjoittaa vastuullisesti ja huomioiden muut elinkeinot, ihmiset ja luonto. Kun eri sidosryhmien tarpeet ja näkökohdat otetaan huomioon, konflikteja voidaan välttää. Avoin vuorovaikutus kasvattaa kaivosten ja muiden toimijoiden keskinäistä luottamusta ja ymmärtämistä. Asioita voi monesti tehdä paremmin kuin mitä laki edellyttää. Kestävä toimintamalli pystytään rakentamaan vapaaehtoisin keinoin. Tästä on Suomessa ja maailmalla hyviä esimerkkejä. Tämä on mahdollista myös kaivosalalla.

Hannele Pokka
puheenjohtaja 1/2015 alkaen

"Avoin vuorovaikutus kasvattaa kaivosten ja muiden toimijoiden keskinäistä luottamusta ja ymmärtämistä."

Mikä on Kestävän kaivostoiminnan verkosto?

Kaivostoiminta on kasvu-uralla, ja sen merkitys on Suomelle suuri. Kasvun myötä myös vastuullisuuden merkitys korostuu.

Lokakuussa 2012 työ- ja elinkeinoministeriö (TEM) käynnisti yhdessä ympäristöministeriön kanssa prosessin, jossa kaivannaisteollisuuden ja sen sidosryhmien edustajat koottiin yhdessä virkamiesten kanssa pyöreän pöydän äärelle pohtimaan keinoja Suomen nostamiseksi kestäväksi kaivannaisteollisuuden edelläkävijäksi. Tavoitteeseen pääsemiseksi laadittiin keskustelujen pohjalta huhtikuussa 2013 julkistettu toimintaohjelma *Suomi kestävä kaivannaisteollisuuden edelläkävijäksi*.

Vuoden 2013 alussa Sitra alkoi valmistella uutta avainaluetta kestävämmän kaivostoiminnan edistämiseksi. Työn tavoitteena oli muodostaa itsesääntelyyn pohjautuva Kestävän kaivostoiminnan verkosto, joka pyrkii ennalta sovittamaan kaivostoiminnan, ympäristön ja ympäröivän yhteiskunnan välisiä intressiristiriitoja ja pitkällä tähtäimellä myös vähentämään konflikteja. Valmisteluissaan Sitra seurasi tiivistä TEM:n toimintaohjelman syntymistä. Avainalue suunniteltiin niin, että se täyttäisi toimenpideohjelman tehtävät 5 ja 6, joiden fokus on monisidosryhmä-vuorovaikutuksen ja yhteistyön rakentamisessa sekä yhteiskuntavastuun ohjelman käyttöönottamisessa kaivosyrittäjissä.

Valmisteluvaiheeseen liittyi muun muassa taustaselvitysten teettäminen, kansainvälisten vastuullisuustyökalujen kartoittamista ja keskusteluja kaivosteollisuuden sekä kaivostoiminnan vaikutuspiirissä olevien sidosryhmien kanssa.

Kestävän kaivostoiminnan verkosto perustettiin toukokuussa 2014 Lohjan Tytyrissä järjestetyssä kokouksessa, johon kutsuttiin 15 edustajaa kaivosteollisuudesta ja sille keskeisistä sidosryhmistä. Järjestäytymiskokouksessa verkostolle valittiin puheenjohtajaksi Sitran Sylvie Fraboulet-Jussila ja varapuheenjohtajaksi Suomen luonnonsuojeluliiton toiminnanjohtaja Eero Yrjö-Koskinen sekä hyväksyttiin verkoston yhteistyösitoumus.

Perustamista edelsi käynnistysvaihe, jossa kaivosteollisuuden, Luonnonsuojeluliiton, Metallityöväen liiton ja Lapin liiton edustajat laativat Sitran tuella yhteistyösitoumuksen ja pohtivat tulevan verkoston kokoonpanoa.

Nyt jo hyvässä vauhdissa olevan Kestävän kaivostoiminnan verkoston päätavoitteina on vahvistaa alan yhteistyötä sidosryhmiensä kanssa ja yhdessä kehittää kestävämmän kaivostoiminnan työkaluja Suomessa.

Vastuullinen toiminta huomioi muidenkin tarpeet

Kaivosalan sidosryhmiä ovat muun muassa paikalliset asukkaat, alan työntekijät, luonnonsuojelijat, saamelaiset, muut elinkeinot (kuten matkailu, porotalous, maa- ja metsätalous sekä metallien jalostajat) rahoittajat sekä paikalliset päättäjät (kunnat ja maakunnat).

Kaivostoimintaa voidaan harjoittaa vastuullisesti ja huomioiden muut elinkeinot, ihmiset sekä luonto. Kun sidosryhmien tarpeet ja näkökohdat otetaan huomioon, konflikteja syntyy vähemmän. Avoin vuorovaikutus kasvattaa kaivosten ja sidosryhmien keskinäistä luottamusta ja ymmärtämistä. Sekä kaivosten että sidosryhmien ponnistelut kohti vastuullisempaa toimintaa ansaitsevat huomiota. Haastavimpia ovat tähän mennessä olleet keskustelut kaivostoiminnan harjoittamisesta lähellä merkittäviä luonto- ja matkailukohteita.

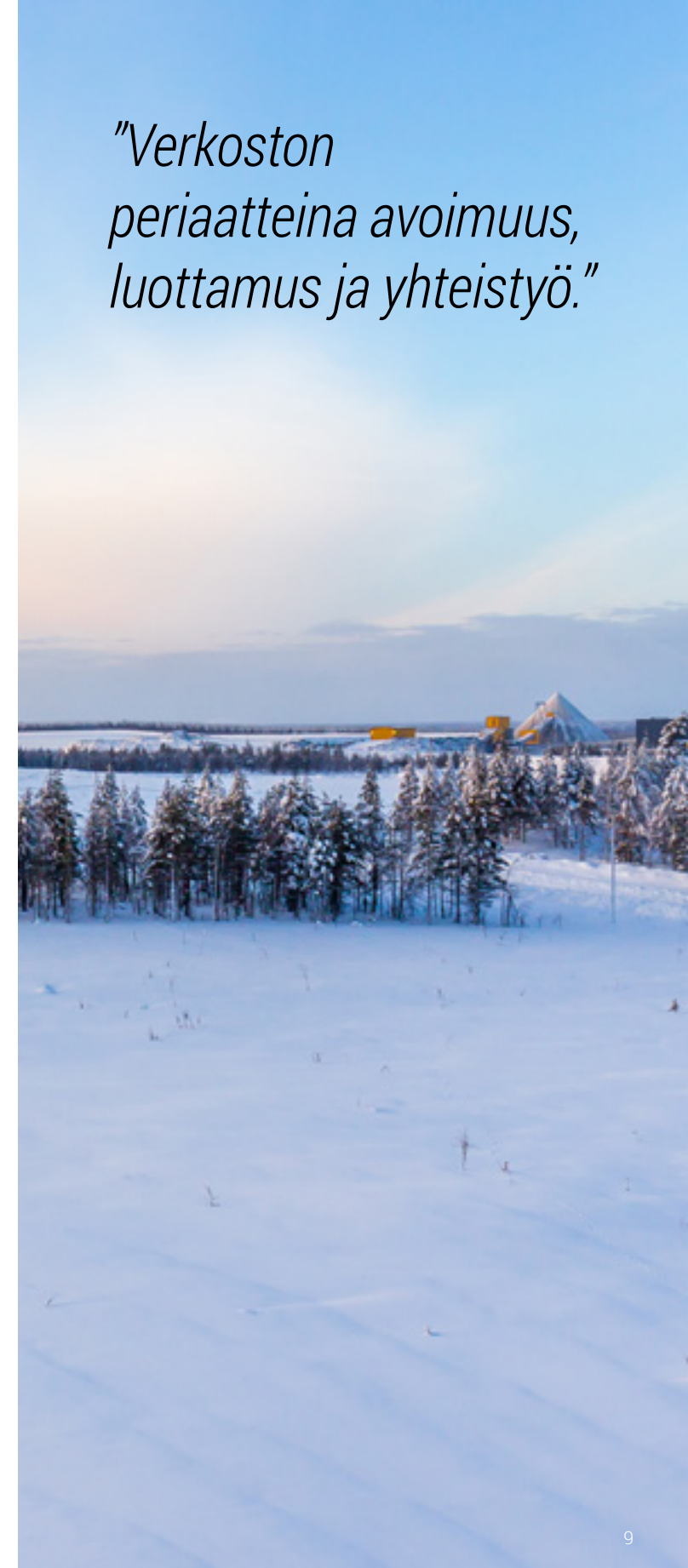
Asioita voi monesti tehdä paremmin kuin mitä laki edellyttää. Monella toimialalla on jo näytetty toteen, että kestävämpi toimintamalli pystytään rakentamaan vapaaehtoisin keinoin. Tämä on mahdollista myös kaivosalalla, mutta se vaatii kompromisseja sekä avointa ja toisiaan kunnioittavaa keskustelua. Yksi verkoston tavoitteista onkin juuri vahvistaa alan vapaaehtoista itsesääntelyä.

Verkoston periaatteina avoimuus, luottamus ja yhteistyö

Kestävän kaivostoiminnan verkosto tarjoaa neutraalin foorumin kaivosalan ja sen sidosryhmien väliselle vuorovaikutukselle. Koska fokus on itsesääntelyssä, verkostossa ei korostu viranomaisten rooli, vaan yhteistyö teollisuuden ja sitä ympäröivän yhteiskunnan välillä. Verkosto mahdollistaa tietojen ja kokemusten jakamisen sekä edesauttaa entistä vastuullisempien toimintatapojen rakentamista ja käyttöön ottamista. Yhteistyön tuloksena syntyy konkreettisia työkaluja.

Verkosto on sitoutunut yhteistyöhön yhdessä sovittujen tavoitteiden ja toimintatapojen puitteissa. Sitra on toiminnut alkuvaiheessa verkoston isäntänä, tukenut yhteistyön rakentamista, koontanut tutkimustietoa ja vertaiskokemuksia, järjestänyt koulutusta sekä auttanut verkostoa rakentamaan näiden pohjalta Suomeen toimivia työkaluja.

”Verkoston periaatteina avoimuus, luottamus ja yhteistyö.”

Yhteistyösitoumus

Sitoudumme toimimaan yhdessä Kestävän kaivostoiminnan verkostossa.

Yhteistyömme tavoitteena on:

- kehittää dialogia ja yhteistyötä kaivosteollisuuden ja sen sidosryhmien välillä avoimeksi, tasapainoiseksi ja jatkuvaksi sekä
- edistää kaivostoiminnan kehittymistä Suomessa vastuullisemmaksi, kestävämmäksi ja ennakoitavammaksi.

Verkosto toimii kaivosalan ja sen sidosryhmien keskustelu- ja yhteistyöfoorumina. Se kehittää ja räätälöi Suomeen sopivia työkaluja vastuullisemman ja kestävämmän kaivostoiminnan mahdollistamiseksi.

Yhteistyö ja verkoston toiminta perustuvat seuraaviin periaatteisiin, joihin tässä samalla sitoudumme:

- lakien noudattaminen
- ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävä sekä vastuullisen toiminnan edistäminen koko kaivoksen elinkaaren ajan
- avoin tiedottaminen kaivostoiminnasta
- aidon dialogin käyminen sidosryhmien kanssa mm. intressiristiriitojen ennalta sovittamiseksi ja muiden elinkeinojen toimintaedellytysten huomioimiseksi
- luonnon monimuotoisuuden suojeleminen ja ylläpito
- ympäristö- ja yhteiskunta-vaikutusten hallinta
- järjestelmällinen ja laaja riskienhallinta
- työntekijöiden hyvinvoinnin turvaaminen ja työllisyyden edistäminen
- kulttuuriperinnön vaaliminen
- saamelaisten erityisoikeuksien kunnioittaminen.

Yhteistyösitoumuksen ovat 31.5.2015 mennessä allekirjoittaneet:

- Kaivosteollisuus ry
- Kuntaliitto
- Lapin liitto
- Metallityöväen liitto
- Metallinjalostajat ry
- Saamelaiskäräjät
- Sitra
- Suomen luonnonsuojeluliitto ry
- Teollisuussijoitus
- WWF

Missio

Visio

Päämäärät

Kestävän kaivostoiminnan verkosto toimii kaivosalan ja sen sidosryhmien jatkuvana keskustelu- ja yhteistyöfoorumina. Se kehittää ja räätälöi Suomeen sopivia työkaluja vastuullisemman ja kestävämmän kaivostoiminnan edistämiseksi sekä eri elinkeinojen välisten synergioiden hyödyntämiseksi ja konfliktien ehkäisemiseksi.

Verkosto on riippumaton, edustava, tasapainoinen, tasavertainen, rakentava ja asiantunteva. Verkoston toiminta on läpinäkyvää.

Verkosto pyrkii siihen, että kaikki sen jäsenet tulevat kuuluisiksi sekä ymmärretyiksi ja voivat vaikuttaa verkoston toimintaan. Se keskittyy tukemaan kaivosalan itsesääntelyä.

Kestävän kaivostoiminnan verkosto edistää Suomen tavoitetta kehittyä kestävä kaivostoiminnan edelläkävijämaaksi, jossa kaivostoiminta menestyy huomioimalla luontoarvot, kulttuurisen ja sosiaalisen toimintaympäristön sekä muut elinkeinot. Verkosto on arvostettu ja siihen luotetaan.

Kestävän kaivostoiminnan verkoston päämäärinä on tukea:

- kaivosteollisuuden ja sen sidosryhmien välisen dialogin ja yhteistyön kehittämistä avoimena, tasapainoisena ja jatkuvana
- kaivostoiminnan kehittämistä Suomessa vastuullisena, kestävä ja ennakoitavana sekä kokonaistaloudelliset hyödyt huomioivana
- konkreettisten toimintamallien, ratkaisujen ja käytäntöjen yhteiskehittämistä kaivostoiminnan prosessien parantamiseksi
- luotettavan tiedon tuottamis- ja jakamistapojen kehittämistä.

Hallinto ja toimintatavat

Miten toimimme yhdessä?

Verkoston toimintaperiaatteet muodostuvat jäsenten allekirjoittamasta yhteistyösitoumuksesta, verkoston missiosta, visiosta ja päämääristä sekä säännöistä ja ohjeista, jotka hyväksyttiin tammikuussa 2016.

Toimintaa on vahvasti ohjannut Sitran ja Verkoston toimintavuoden alussa teettämä motivaatiokartoitus, joka selvitti verkoston tulevien jäsenten motiiveja ja tavoitteita yhteistyölle.

Tärkeänä toimintaperiaatteena verkostossa on kaikkien jäsenten samantarvoisuus. Toinen peruspilari on konsensus päätöksenteossa: päätöksiä syntyy vain, kun kaikki verkoston jäsenet ovat samaa mieltä. Konsensusperiaate on leimannut toimintaa muutenkin. Verkoston missio, visio ja päämäärät, säännöt ja ohjeet sekä toimintasuunnitelma on laadittu yhdessä. Myös uusi puheenjohtaja ja tuleva isäntä-organisaatio on valittu yksimielisesti.

Ketkä ovat mukana?

Ensimmäisen toimintavuoden aikana verkostossa ovat olleet mukana Suomessa toimivat kaivos- ja malminetsintäyhtiöt ja niiden sidosryhmät: muun muassa paikalliset asukkaat, alan työntekijät, luonnonsuojelijat, saamelaiset, muut elinkeinot (kuten matkailu, porotalous, maa- ja metsätalous sekä metallien jalostajat) rahoittajat sekä paikalliset päättäjät (kunnat ja maakunnat)

Nyky muodossaan verkosto koostuu strategisen tason ydinryhmästä ja operatiivisen tason työryhmistä, jotka kehittävät konkreettisia vastuullisuustyökaluja. Kaikissa ryhmissä on niin teollisuuden kuin sen sidosryhmienkin edustajia.

Ydinryhmä on verkoston "hallitus". Se määrittelee toiminnan suunnan, tavoitteet ja laajuuden. Ydinryhmä on hyväksynyt toiminnan säännöt ja hyväksyy niihin jatkossa tehtävät muutokset. Lisäksi se seuraa tiivistä työryhmien työn edistymistä sekä vastaa mahdollisten kannanottojen laadinnasta ja kokousten valmistelusta.

Ydinryhmän jäseninä olivat vuonna 2014:

- **Sylvie Fraboulet-Jussila**, Sitra, puheenjohtaja 16.1.2015 asti, varapuheenjohtaja 16.1.–10.6.2015
- **Eero Yrjö-Koskinen**, Suomen Luonnonsuojeluliitto ry, varapuheenjohtaja 16.1.2015 asti
- **Jarkko Huovinen**, Suomen Kuntaliitto ry
- **Jukka Jokela**, Anglo American Exploration
- **Kimmo Luukkonen**, Pyhäsalmi Mine Oy (FQM)
- **Mika Nykänen**, Metallinjalostajat ry
- **Klemetti Näkkäläjärvi**, Saamelaiskäräjät
- **Leena Oiva**, WWF Suomi
- **Anne Ollila**, Paliskuntain yhdistys
- **Mika Riipi**, Lapin Liitto ry
- **Eeva Ruokonen**, Talvivaaran Kaivososakeyhtiö Oyj (12/2014 asti) / Kaivosteollisuus ry
- **Ulla Syrjälä**, FQM Kevitsa Mining Oy
- **Tea Taivalkoski**, Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry
- **Pauli Takala**, Metallityöväen Liitto ry
- **Markku Tornberg**, eläkeläinen (aikaisemmin Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK ry)
- **Kimmo Viertola**, Suomen Teollisuussijoitus Oy.

Alkuvuosi 2015 toi joitain muutoksia ydinryhmän kokoonpanoon. Uusina jäseninä aloittivat:

- **Hannele Pokka**, Ympäristöministeriö, puheenjohtaja 16.1.2015 alkaen
- **Kimmo Järvinen**, Metallinjalostajat ry
- **Jyrki Salmi**, Outokumpu Chrome Oy Kemin kaivos
- **Tiina Sanila-Aikio**, Saamelaiskäräjät
- **Tommi Siivonen**, Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK ry.

Näiden muutosten myötä *Mika Nykänen*, *Klemetti Näkkäläjärvi*, *Eeva Ruokonen*, *Tea Taivalkoski* ja *Markku Tornberg* vetäytyivät ydinryhmästä. Osa heistä jatkaa työryhmissä.

Joillain ydinryhmän ja työryhmien jäsenillä on myös varajäseniä. Näin verkosto on pystynyt hyödyntämään mahdollisimman laajasti kaikkien sidosryhmien osaamista, mikä on ollut erityisen tärkeää ensimmäisenä toimintavuonna, jolloin tekemistä on ollut paljon ja yhteistyö hyvin intensiivistä.

Verkostolle perustettiin toukokuussa 2014 **neljä työryhmää**, joista yksi keskittyy verkoston oman toiminnan kehittämiseen ja kolme kehittää kaivosteollisuudelle vastuullisuustyökaluja. Kaikkiin työryhmiin on kutsuttu mukaan edustajia eri sidosryhmistä. Työryhmiin on myös voitu kutsua jäseniä muista verkostoon kuulumattomista sidosryhmistä.

Työryhmien puheenjohtajiksi valittiin **Ulla Syrjälä** First Quantum Mineralsin Kevitsan kaivokselta (yhteiskuntavastuu), **Eero Yrjö-Koskinen** (ympäristövaikutusten ennaltaehkäisy), **Jukka Jokela** Anglo-Americanilta (paikalliset toimintatavat) sekä **Eeva Ruokonen** tuolloin Talvivaarasta (oman toiminnan kehittäminen). Jukka Jokela luopui tehtävästään loppuvuodesta, jonka jälkeen tuon työryhmän vetovastuuseen siirtyi **Joanna Kunttonen-van't Riet** Anglo-Americanilta. Työryhmien jäsenet ovat olleet aktiivisia ja sitoutuneita työryhmien työhön ja tavoitteisiin.

Paikallisten toimintamallien työryhmän tavoitteena on kehittää avoimen vuorovaikutuksen toimintamalli Suomen kaivosalalle paikallisyhteistyön edistämiseen. Käytännössä työryhmä kokoaa yrityksille käytännönläheisen työkalujen kokoelman hyvään sidosryhmäyhteistyöhön paikallistasolla.

Ympäristötyöryhmän tavoitteena vuonna 2014 oli laatia ehdotus Suomeen soveltuvasta vapaaehtoisesta vastuullisuusstandardista, pohjautuen muun muassa kanadalaiseen järjestelmään Towards Sustainable Mining (TSM). Standardin lisäksi ryhmä kehittää myös järjestelmää auditointiin, verifiointiin ja avoimeen raportointiin sekä tähän tarvittavaa koulutusta.

Yhteiskuntavastuu-työryhmän tavoitteena on kehittää uudenlainen raportointimalli yhteiskuntavastuuasioista Suomen kaivosalalle.

Oman toiminnan kehittämistyöryhmän tavoitteena on ollut luoda verkoston toiminnan säännöt ja ohjeet sekä löytää ratkaisuja toimintaan oleellisesti liittyviin muihin seikkoihin, kuten organisoitumismuotoon, rahoitukseen ja viestintäkäytäntöihin.

Ensimmäinen toimintakausi

– Mitä saatiin aikaan?

Vuoden 2014 tavoitteikseen verkosto asetti työnsä aloittamisen ja oman toimintamallinsa määrittämisen sekä yhteistyösitoumuksen allekirjoittamisen yhteistyöhalukkuuden ilmauksena. Tavoitteena oli myös päästä avoimesti keskustelemaan vaikeistakin asioista sekä perustaa työryhmiä, jotka työskentelevät konkreettisten teemojen parissa. Verkoston toiminta haluttiin vuoden aikana myös vakiinnuttaa ja luoda vahva perusta toiminnan jatkamiselle Sitran tuen loputtua.

Vuodelle 2015 tavoitteiksi asetettiin toiminnan vakiinnuttaminen: verkosto halusi löytää paikkansa kaivosteollisuuden ja sen sidosryhmien välisen vuoropuhelun edistäjänä. Työryhmien aktiivista työskentelyä konkreettisten teemojen parissa haluttiin jatkaa ja verkostolle löytää uusi puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja. Toiminnan vaikutusten seuranta päätettiin myös aloittaa vuonna 2015.

Verkoston ydinryhmä kokoontui ensimmäisen toimintavuoden aikana seitsemän kertaa. Toimintaperiaatteensa mukaisesti verkosto pyrkii kokoontumaan paikoissa, joilla on kaivostoimintaa tai joilla on mukana olevien sidosryhmien kannalta merkitystä. Kokouksista ainoastaan yksi (27.11.) järjestettiin Helsingissä Pörssitalossa, kaikki muut pääkautungin ulkopuolella: perustamiskokous Lohjalla 27.5., ja toinen sekä kolmas kokous 13.8. ja 7.10. Rovaniemellä. Viides kokous järjestettiin 16.1. Nuuksion kansallispuistossa, kuudes Kanadassa 3.4. ja seitsemäs Kemin kaivoksella 21.–22.4.2015.

Ydinryhmän ensimmäinen kokous pidettiin 27.5.2014 Tytyrin kaivosmuseossa. Kokouksessa luotiin perusta mutkattomalle yhteistyölle ja kuultiin Crisis Management Initiativen toimitusjohtaja **Tuija Talvitien** inspiroiva alustus vuorovaikutuksesta ihmisen perustarpeena, vallan toisenlaisesta määritelmästä yhteistyömielessä sekä kompleksisuuden hallinnasta. Yhdessä purettiin myös sidosryhmien erilaisia motivaatioita yhteistyön tekemiseen. Kokouksessa sovittiin yhteistyön ja dialogin pelisäännöistä, luonnosteltiin yhdessä verkoston ensimmäistä toimintasuunnitelmaa, perustettiin työryhmiä ja allekirjoitettiin yhteistyösitoumus.

Rovaniemellä elokuussa 2014 järjestetyssä seminaarissa

julkaistiin Kestävän kaivostoiminnan verkoston ensimmäinen julkinen kannanotto, joka koski Ely-keskusten ympäristövalvontaresurssien turvaamista. Kannanoton seurauksena hallituksen budjettiriihessä päätettiin kohtuullistaa Ely-keskuksiin kohdistuneita leikkauksia kaikkiaan 2,5 miljoonalla eurolla.

Seminaarissa kuultiin myös Kanadan kaivosteollisuusyhdistyksen **Rick Meyersiltä** kokemuksia kaivostoiminnan vastuullisuusstandardin käytöstä Kanadassa sekä Boreal Initiativen **Alan Youngilta** kestävän kaivostoiminnan verkoston vastinparin työstä standardin käytön ohjaamisessa. Siellä myös keskusteltiin verkoston roolista ja tulevaisuudesta sekä kaivostoiminnan vaikutuksista ja raportoinnista. Tilaisuuteen osallistui 80 asiantuntijaa kaivosalalta ja sen sidosryhmistä.

Osallistujat toivoivat, että kaivostoimintaan liittyvää raportointia julkaistaisiin selkeässä, yhtenäisessä ja tiivistetyssä muodossa suomeksi, myös paikalliset tarpeet ja asioiden ajantasaisuus huomioiden. Tietoa odotettiin erityisesti ympäristö-, sosiaalisista ja taloudellisista vaikutuksista. Verkoston odotettiin muodostavan puolueettoman, ”kipupisteitä” tarkastelevan foorumin kaivosteollisuuden ja sen eri sidosryhmien välille antaen näin kasvot alan vastuullisuuskysymyksille. Paikallisella tasolla vuoropuheluun haluttiin jatkuvuutta, matalaa kynnystä ja konkreettisten ratkaisuehdotusten etsintää.

Ensimmäinen toimintakausi

– Mitä saatiin aikaan?

Lokakuussa 2014 verkosto osallistui poroerotteluun ja tutustui tarkemmin porotalouteen kokoontuessaan Rovaniemellä. Keskustelut paikallisten poromiesten ja paliskuntain yhdistyksen toiminnanjohtaja **Anne Ollilan** kanssa avasivat verkoston jäsenille Pohjois-Suomen vanhimman elinkeinon harjoittajien haastavaa arkea.

Marraskuussa 2014 Helsingin pörssitalolla fokuksessa olivat kaivosalan rahoitusasiat ja lainsäädäntö. Eläkevakuutusyhtiö Ilmarisen vastuullisen sijoittamisen päällikkö **Anna Hyske** alusti keskustelua vastuullisesta sijoittamisesta ja Korkeimman hallinto-oikeuden hallintoneuvos **Kari Kuusiniemi** avasi kaivostoiminnan lainsäädännöllisiä raameja. Verkosto keskusteli myös matkailun ja kaivostoiminnan välisistä intressiristiriidoista.

Tammikuussa 2015 verkosto nautti luonnosta Nuuksion kansallispuistossa keskustellen luonnonsuojelusta Suomen luonnonsuojeluliiton lähialue- ja kehitysyhteistyökoordinaattori **Olli Turusen** johdolla. Kaavoituksen roolista kaivoshankkeissa verkosto keskusteli Kuntaliiton johtavan lakimiehen **Ulla Hurmerannan** ja Sotkamon kunnan kaavoittaja **Juha Kaaresvirran** alustusten pohjalta. Kokouksessa valittiin uudeksi puheenjohtajaksi ympäristöministeriön kansliapääl-

likkö Hannele Pokka ja varapuheenjohtajaksi Sitran Sylvie Fraboulet-Jussila.

Maaliskuussa 2015 verkosto osallistui maailman suurimpaan kaivos- ja malminetsintäalan konferenssiin PDAC 2015 Kanadassa. Matka tarjosi konferenssin ohella keskustelua TSM-järjestelmän käyttöä ohjaavan *Community of Interest-paneelin*, alkuperäiskansojen- ja luonnonsuojelujärjestöjen sekä Toronton pörssin ja kaivosyriyten edustajien kanssa. Matkan yhteydessä pitämässään kokouksessa verkosto pohti konferenssissa tekemiään havaintoja ja niiden hyödyntämistä verkoston toiminnan kehittämisessä. Kaivostoimintaan liittyvät mahdollisuudet ja haasteet vaikuttavat olevan paikallisesti ja globaalisti hyvin samankaltaisia.

Huhtikuussa 2015 verkosto kokoontui Kemin kaivoksella ja tutustui kaivoksen johtaja **Jyrki Salmen** johdolla tarkemmin kaivostoimintaan. Outokummun Tornion terästehtaan ympäristöjohtaja **Juha Kekäläisen** alustuksen pohjalta käytiin keskustelu median Suomessa ja Ruotsissa toisistaan eroavan toimintatavan mukanaan tuomista haasteista, jolloin toiminnan läpinäkyvyyden, paikallisyhteistyön ja viestinnän tärkeys korostuu.

Työryhmät rakentavat käytännön työkaluja

Verkoston työryhmät ovat aktiivisesti kehittäneet uudenlaista vastuullisuusraportointia ja käytännönläheistä sidosryhmäyhteistyön työkalupakkia. Myös Suomeen soveltuvan vastuullisuusstandardin valmistelu aloitettiin ensimmäisenä toimintavuonna. Tärkeitä periaatekeskusteluja ryhmissä on käyty esimerkiksi kaivos- ja malminetsintätoiminnasta luonnonsuojelualueilla.

Lisäksi verkosto on muun muassa analysoinut kaivosalan vastuullisuusjärjestelmiä, kääntänyt TSM-standardia suomeksi ja vertailut sitä Suomen lakiin, suorittanut gallup-tutkimuksen Suomalaisten suhtautumisesta kaivosalaan, kartoitettu kaivosalaan liittyviä tutkimushankkeita ja parhaita yhteistyökäytäntöjä, kartoittanut jäsenten motivaatiotekijöitä ja verkoston organisoitumisvaihtoehtoja ja syventänyt yhteistyötä niin Kanadan kuin Ruotsinkin kanssa.

Paikallisten toimintamallien työryhmä

Paikallisten toimintamallien työryhmä on koonnut yhteen hyviä käytäntöjä sidosryhmäyhteistyöhön paikallistasolla. Valmistelut lähtivät liikkeelle Anglo-Americanin SEAT-kokouksesta. Hyvien käytäntöjen ”työkalupakkia” on rakennettu kaikkien käyttöön soveltuvaksi keräämällä tietoa (mm. haastattelulla, asiakirjoja tutkimalla ja työpajassa) sekä yksittäisten työkalujen järjestämisestä järkeväksi kokonaisuudeksi teorioineen ja esimerkkitapauksineen.

Työkalujen kokoelma kattaa kaivoksen elinkaaren kaikki vaiheet malminetsinnästä kaivoksen sulkemiseen. Se käsittelee paikallisyhteistyön kannalta tärkeimpiä osa-alueita (sidosryhmien tunnistaminen, taloudelliset ja sosiaaliset vaikutukset ja hyötyjen jakaminen sekä sidosryhmäsuhteiden hallinta). Työkalupakin kehittäminen jatkuu.

Ympäristötyöryhmä

Ympäristötyöryhmän tavoitteena on ollut laatia verkostolle ehdotus Suomeen soveltuvasta vapaaehtoisesta vastuul-

lisuusstandardista. Ehdotus pohjautuu kanadalaiseen vastuullisuusjärjestelmään *Towards Sustainable Mining (TSM)*, ja sitä täydennetään kansainvälisesti valmisteilla olevan vastuullisuusjärjestelmän *IRMA (Initiative for Responsible Mining Assurance)* ympäristöosiolla mahdollisuuksien mukaan.

Vuonna 2014 työryhmä vertaili olemassa olevien kestävän kaivostoiminnan standardeja ja valitsi niistä standardin pohjaksi IRMA:n ja TSM:n. Ryhmä analysoi IRMA:n luonnosvaiheessa olevan standardin ympäristöosiot sekä kaikki TSM-järjestelmän protokollat. TSM:n perusteista järjestettiin koulutus tammikuussa 2015, järjestelmä käännettiin suomeksi helmikuussa ja sitä vertailtiin Suomen lainsäädäntöön maaliskuussa.

Työryhmä teki myös esityksen *Alliance for Water Stewardshipin* vesistandardin ottamisesta mukaan suomalaiseen vastuullisuusstandardiin. Lisäksi ryhmä pohti ja luonnosteli periaatteita koskien malminetsintää ja kaivostoimintaa luonnonsuojelualueilla sekä kävi keskustelua Kanadan TSM-sidosryhmäpaneelin, TSM-konsulttien sekä kanadalaisen kaivosteollisuusyhdistyksen MAC:in kanssa TSM-standardin sovelletusta käyttöönotosta Suomessa.

Yhteiskuntavastuu-työryhmä

Uudenlaisen yhteiskuntavastuuraportin kehittämiseksi suomalaisten kaivosten käyttöön työryhmä on tunnistanut ja listannut kestävän kaivostoiminnan indikaattoreita sekä kääntänyt niitä englanniksi, joka on työkieli useissa Suomesa toimivissa kaivoksissa.

Tulevaa systemaattista tiedonkeruuta on pilotoitu muutamissa kaivoksissa, ja näiden tulosten pohjalta työryhmä on laatinut yhteiskuntavastuuraportista ensimmäisen version. Raportointia varten on myös kehitetty karttatyökalu, jonka avulla kuka tahansa voi tarkastella maankäytön eri näkökulmia. Raportointimalliin sisältyy myös yksinkertainen kuvaus kaivostoiminnasta ja malminetsinnästä.

Ensimmäinen toimintakausi – Mitä saatiin aikaan?

Oman toiminnan kehittämisen työryhmä

Oman toiminnan kehittämistyöryhmä on valmistellut verkoston toiminnan kannalta tärkeitä periaateasiakirjoja, pohjustanut verkoston puheenjohtajiston valintoja sekä uuden tukiorganisaation valintaa. Lisäksi ryhmä on teettänyt kaivosgallupilla lähtötilannekartoituksen, jonka pohjalta verkosto voi jatkossa seurata ja arvioida toimintansa onnistumista. Verkostolle on rakennettu visuaalinen ilme ja verkkosivut.

Tutkimushankkeiden kartoitus

Osana verkoston perustamiseen liittyvää taustatyötä Sitra kävi 2012–2013 keskusteluja kaivosyritysten ja niiden sidosryhmien kanssa. Kävi ilmi, että alalla on käynnissä paljon tutkimushankkeita ja suoranaista ”projektiähkyä”. Verkoston työn tueksi Sitra selvitti keväällä 2014, millaisia tutkimus- ja kehityshankkeita kaivosalalla on käynnistetty 2010-luvulla. Kartoitus keskittyi kaivosteollisuuden kannalta keskeisiin tutkimus- ja oppilaitoksiin Suomessa.

Kartoituksen avulla haluttiin muodostaa kokonaiskuva alaan liittyvästä tutkimuksesta ja tunnistaa vastuullisuustyökalujen kehittämisen kannalta merkittävät hankkeet ja tulokset. Sitran tiimin laatima [kaivosalan tutkimushankkeiden kartoitus](#) julkaistiin 30.6.2014 kuukauden kommentointijakson jälkeen, ja kartoitus päivitetään kesällä 2015.

Kartoitus osoitti, että tutkimusten määrä ja teemojen kirjo on valtava. Kaiken kaikkiaan kartoitukseen haarukoitui yli 100 tutkimushanketta, joista noin 60 % on luonteeltaan teknisiä. Suurimpia rahoittajia ovat olleet Tekes ja EU. Kartoitus herätti paljon mielenkiintoa sidosryhmissä. Tutkimustulokset julkaistiin muun muassa Vuorimiesyhdistyksen Materia-lehdessä ja niitä hyödynnettiin työ- ja elinkeinoministeriön koordinoimassa kaivannaisalan tutkimusstrategiassa, joka julkaistiin 21.4.2015.

Kansainvälinen yhteistyö

Sitra kartoitti vuonna 2013 verkoston tulevaa työtä varten kaivosteollisuudessa kansainvälisesti käytössä olevia vastuullisuusjärjestelmiä teettämällä alustavan selvityksen kaivosalan vastuullisuusjärjestelmistä ja standardeista sekä lyhyen selvityksen kaivostoiminnan vastuullisuudesta Australiassa. Lisäksi Sitra ja verkosto teettivät yhdessä keväällä 2014 tarkemman vertailuselvityksen vastuullisuustyökaluista kaivosteollisuudessa. Kansainvälisistä vastuullisuustyökaluista kiinnostaviksi osoittautuivat Kanadan [Towards Sustainable Mining](#) eli TSM-standardi, Fundación Chilessä kehitteillä oleva [Mining Footprint](#) eli MFP-työkalu ja Australiassa käytettävä [Enduring Value](#) sekä kansainvälisellä yhteistyöllä kehitettävä [Initiative for Responsible Mining Assurance](#) eli IRMA.

Verkoston tulevat jäsenet kävivät jo vuonna 2013 Sitran johdolla keskusteluja kanadalaisten ja chileläisten asiantuntijoiden kanssa näiden käyttämästä vastuullisuusjärjestelmästä. Tähän työhön liittyivät myös lokakuussa 2013 ja maaliskuussa 2015 käynnit Kanadan TSM-standardin käyttöä ohjaavan sidosryhmäpaneelin kokouksessa sekä marraskuussa 2013 Chileen tehty opintomatka.

Mining Footprint

Fundación Chile on kehittänyt MFP-työkalua vuodesta 2012 alkaen yhteistyössä chileläisen kaivosteollisuuden kanssa. Sen tavoitteena on tarjota kokonaisvaltainen indikaattori- viitekehys kaivoksen kestävän kehityksen ja vaikutusten jatkuvaan seurantaan, kattaen kaivostoiminnan vaikutuksia veteen, ilman laatuun, maankäyttöön ja maaperään, luonnon monimuotoisuuteen, yhteiskuntaan sekä talouteen.

Verkosto järjesti yhdessä Fundación Chilen asiantuntijoiden **Juan Ramon Candian** ja **Angela Oblasserin** kanssa [14.5.2014 työpajan](#), jossa työkaluun syvennyttiin yksityiskohtaisemmin. Tavoitteena oli arvioida työkalun soveltuvuutta ja käyttökelpoisuutta Suomeen sekä toisaalta haastaa kehittäjiä puntaroimaan työkalun tarpeellisuutta ja teknisiä elementtejä. Työpajaan osallistui noin 30 ihmistä kaivosteol-

lisuudesta, sen sidosryhmistä, tutkimusalalta ja viranomaisilta. Työpajan tulosten perusteella verkosto päätti, että MFP ei sovellu kovin hyvin Suomeen.

Towards Sustainable Mining

Kanadan kaivosteollisuusyhdistys MAC ([Mining Association of Canada](#)) on kehittänyt TSM-vastuullisuusstandardin ([Towards Sustainable Mining](#)), jota voidaan soveltaa kaivosten toiminnan kehittämiseen vastuullisemmaksi ja sidosryhmäsuhteiden vahvistamiseen. Verkoston edustajat tutustuivat Kanadassa käytössä olevaan TSM-vastuullisuusstandardiin, jota päätettiin käyttää pohjana Suomeen sopeutettavan mallin rakentamisessa.

Sitra kutsui tammikuussa 2015 Suomeen vierailulle TSM-asiantuntijat **Stephanie Meyerin** sekä **Jane Porterin** Stratos Inc.’istä ja järjesti TSM-koulutusta pohjoismaisille kaivosalan ja sen sidosryhmien edustajille.

Keskeisenä osana TSM-järjestelmää on standardin käyttöä ohjaava, [useita kaivosalan sidosryhmiä edustava riippumaton neuvonantajaryhmä, Community of Interest Advisory Panel](#), joka on verkoston kanadalainen vastine.

Tutustuakseen tarkemmin TSM-järjestelmään verkosto lähti Kanadaan tapaamaan vertaisverkostoaan sekä paikallisten yritysten, luonnonsuojelujärjestöjen ja alkuperäiskansojen edustajia. Opintomatka ajoitettiin niin, että verkoston edustajat saattoivat samalla osallistua Kanadan Torontossa vuosittain järjestettävään, maailman suurimpaan malminetsintä- ja kaivosalan konferenssiin [PDAC 2015](#). Tapahtuma kokoaa kymmeniä tuhansia ihmisiä yli 100 maasta keskustelemaan kaivosalalle keskeisistä kysymyksistä, mm. tekniikasta, luonnonsuojelusta ja alkuperäiskansoista.

Verkosto esitteli toimintansa tuloksia PDAC 2015 -konferenssin CSR-osiossa. [Puheenvuorossaan](#) verkoston edustajat kertoivat dialogin ja yhteistyön parantamiseen tähtäävästä sidosryhmien välisestä yhteistoiminnasta Suomessa ja paikallistasolla Kittilässä. Suomesta oli verkoston ja Sitran ohella mukana PDAC 2015 -konferenssissa ja -messuilla [melko suuri määrä toimijoita](#), muun muassa GTK, Invest in

Finland, Tekes, Tukes, työ- ja elinkeinoministeriö sekä joukko kaivosyrityksiä.

Matka tuotti uutta tietoa ja näkökulmia ja auttoi näkemään, miten ja mihin suuntaan kestävän kaivostoiminnan verkosto olisi hyvää kehittää. Ennen kaikkea matka vahvisti verkoston jäsenten keskeistä luottamusta ja yhteistyötä ja antoi hyviä kansainvälisiä kontakteja tulevaa toimintaa varten. Tavoitteiden selkeys ja työn tulosten saaminen muidenkin nähtävälle nousivat tärkeiksi opeiksi.

Kommentteja matkalla mukana olleilta verkoston jäseniltä:

”Meillä on Suomessa todella hyvät edellytykset tehdä tästä verkostosta toimiva ja kaivosteollisuudestamme vastuullisempi. Ei muu maailma (tai ainakaan Kanada) ole näissä asioissa meitä huimasti edellä. Samanlaisia haasteita tuntuu olevan muuallakin ja kaikki, mitä me Suomessa saamme aikaan ja kehitettyä voi olla esimerkkinä jatkossa myös muille pohjoisille alueille.”

”Matka onnistui: yhteistyön henki on erinomainen. Keskustelut TSM COI paneelin kanssa näyttivät, että työmmme on lyhyessä ajassa edennyt jo valtavan pitkälle. Luottamuksen ylläpitäminen on avain menestykseen.”

”Matka antoi näkökulmaa Suomen kestävälle kaivostoiminnalle vahvistaen läpinäkyvyyden ja lupauksien täyttämisen tärkeyttä – saadut opit ja kokemukset on vaan sovellettava Suomen oloihin ja tarpeisiin.”

Ensimmäinen toimintakausi – Mitä saatiin aikaan?

Verkoston työ on kiinnittänyt kansainvälistä huomiota muuallakin kuin niissä maissa, joiden kaivosteollisuuden vastuullisuustyöhön verkosto on tutustunut. Pohjoismaista kaivosmaat Ruotsi ja Norja ovat olleet kiinnostuneita verkoston Suomessa tekemästä työstä TSM-mallin soveltamiseksi pohjoismaisiin olosuhteisiin. Myös EU-rahoitteinen COBALT-hanke, joka tuo yhteen teollisuutta, kansalaisyhteiskuntaa, tutkimusmaailmaa sekä viranomaisia keskustelemaan raaka-aineiden kestävästä käytöstä, on ollut kiinnostunut verkoston toiminnasta.

Katse tulevaan

Verkoston tavoitteena on loppuvuonna 2015 varmistaa toiminnan onnistunut siirto ja jatkuminen KT ry:n alaisuudessa. Sitra jatkaa verkoston tukemista rahoituksen keinoin elokuusta 2015.

Itsenäistynyt verkosto jatkaa työkalujen kehittämistä ja pilotointia ja valmistautuu hyvien käytäntöjen työkalupakin sekä ympäristöraportin ja TSM-vastuullisuusstandardin käyttöönottoon. Yhteistyötä kanadalaisten kanssa TSM:ään liittyen jatketaan, tavoitteena allekirjoittaa lisenssisopimus TSM-nimen käytöstä Suomessa käyttöön otettavalle vapaaehtoiselle vastuullisuusstandardille. Keskusteluja ja vuoropuhelua jatketaan ja syvennetään käytännön työkalujen kehittyessä.

Tarkoituksena on vuoden 2015 aikana julkaista Suomen ensimmäinen kaivosten yhteiskuntavastuuraportti ja pilotoida raportointipatteristoa valittujen kaivosten kanssa.

